

-staranja. Ali, Hajdeger nije od koristi za širu publiku. Ljudima koji nikada nisu čitali, ili su čitali samo zabave radi, pokušaje metafizičara poput Platona i Kanta da se povežu sa istorijskom moći, ironistička teorija izgleda kao apsurdna, prenaprijetna reakcija na jednu praznu pretnju. Njoma Hajdegerovo *andenkendes Denken* ne izgleda kao projekt koji bi bio ista urgentniji od Ujka tobijevog plana da izgradi model utvrđenja kod Namura.

Hajdeger je mislio da zahvaljujući poznavanju izvesnih knjiga može izdvojiti određene reči koje će svim modernim Evropljanima značiti ono što je Marselova lutanija prisecanja značila Marselu. On to nije mogao. Ne postoji takva lista elementarnih reči, ne postoji univerzalna litanija. Elementarnost elementarnih reči, u Hajdegerovom određenju »elementarnog«, privatna je idiosinkratična stvar. Spisak knjiga koje je Hajdeger pročitao nije važniji za Evropu i njenu sudbinu od mnogih drugih spisakova mnogih drugih knjiga, a, u svakom slučaju, možemo preživeti i bez pojma »sudbine Evrope«. Jer ova vrsta istoričističke drmaturgije samo je još jedan od pokušaja da se misli o smrtnosti rasteraju mislima o afilijaciji i inkarnaciji.²¹

Ova tvdnja nas dovodi do zaključka iznetog na kraju prethodnog poglavlja: da je ironija od male koristi za javnost, i da je ironistička teorija, ako ne baš kontradikcija pojmova, bar toliko različita od metafizičke teorije da ne može biti sudena istim pojmovima. Metafizika se nadala da će objediniti naše privatne i javne živote pokazujući da samo — otkrivanje i politički korisno mogu biti ujedinjeni. Nadala se da će obezbediti konačni vokabular koji se neće raspasti na privatni i javni deo. Nadala se da će biti lepa na području malog privatnog i uzvišena na području velikog javnog. Ironistička teorija se razvila u pokušaju da ostvari istu sintezu, ne kroz sistem, već kroz pripovest. Ali, pokušaj je bio beznađežan.

Metafizičari poput Platona i Marksa su verovali da mogu pokazati da ćemo biti u boljem položaju da budemo od koristi drugim ljudima kada nas filozofska teorija jednom prevede od pojava do stvarnosti. Obojica su se nadali da javno-privatni rasep, razlika između dužnosti prema sebi i dužnosti prema drugima može biti prevladana. Svi kasniji intelektualni pokreti su zavidele marksizmu jer se činilo, za trenutak, da ovaj pokazuje kako se mogu sjediniti samo-stvaranje i društvena odgovornost,

(On the Way to Language, str. 101).

Kada Hajdeger kaže da su »nemački i grčki dva filozofska jezika« i da je grčki »jedini jezik koji jeste to što kaže«, mislim da hoće da kaže da je filozofija neprevodiva u onom smislu u kom se za poziciju kaže da je neprevodiva — da su zvuci bitni. Ako to ne misli, njegova beskrajna igra rečima, sa prizivanjem arhaičnih nemačkih reči, nema smisla.

Hajdeger nije želeo da se o njemu misli kao o »propalom pesniku« ista više no što je želeo da o njemu misle kao o profesoru koji je preveo Niče a u akademski žargon. Ali, prvi opis nam često pada na pamet kada čitamo ono što je napisano posle rata, baš kao što nas na drugi upućuje citanje nekih delova u Sein und Zeit.

15 On the Way to Language, str. 22.

savremeni pesnici velike britanije

pesnik i šizofrenik endru dankan

Obojica nosimo glasove u sebi.
Ti svoj ne razumeš.
Moj govori prirodnim jezikom ljudske duše.

Takvim te stvorila porodica, ili nekakav bacil
Ja sam postao to što jesam kad sam među golim granama ugledao mesec.

Nesposoban si za rad jer si neprilagodan zato što si nedruštven.
Ja bolujem od weltschmerz-a i mal du siëcle-a.

Ti ubadaš u venu da bi krv potekla.
Ja udišem nadahnuće.

Poludećeš. Ne smeš se naprezati i moraš da piješ pilule
protiv depresije
Ja ću biti književni kritičar. Zavidim ti.

Imaš doktora da te ponekad sasluša.
Ja tužim zdravstvenu službu da bih imao publiku.

I ti i ja imamo svoj svet.
Ti si u svome progonjena životinja.
Ja sam kralj svog sveta. U njemu žive mrtvi pesnici.

Sediš u sobi i soba vrišti.
Ja sedim u sobi i govorim zidovima da pokažu svoja osećanja.

Ja sam ushićen.
Ti nikud ne mićeš.

Ti si regresivan.
Ja se koncentrišem, i vraćam se u zlatno doba materije.

Gledaš u zid i vidiš cementiranu rešetku svoje nesreće.
Gledam u zid i vidim beli, oguljeni prut.
Onda vidim drvo pola u plamenu, pola u cvatu
Ono postaje šuma u kojoj su misli ptice, ptice...

Zamišljaš ljubavnicu iz snova koju ne možeš da zamisliš —
ona koja je tvoj ideal ne bi ti najbolje odgovarala.
Lirskim napevom pozivam svakog ko je ikad zagledao iza sveta

Svakog od nazadne književničke inteligencije
Bilo koga.

Obojica koristimo metonimiju.
Ti svoj jezik potapaš u poraz da ga niko ne bi razumeo.
Ja se služim bojama od svetlosti od sreće.

Krećeš se kroz predeo oljušten od nada
Gde kuće nisu utočišta ni bogatstvo spokoj.
Ja sam postmodernista.

Tvoje reči niko ne razume jer si bezvredan.
Ni moje reči niko ne razume.

Ja sam iznad tebe.
Ti si u meni kao što je žrtva u bogu.

S engleskog: Vladislava Gordić

Hajdeger je sasvim u pravu kada kaže da poezija pokazuje šta jezik može biti kada nije sredstvo nekom cilju, ali i sasvim u krivu kada misli da je moguća univerzalna pesma — nešto što bi objedinjavalo najbolje strane filozofije i poezije, nešto izvan i metafizike i ironizma. Finome jesu značajne, ali nijedna fonema ne znači nešto velikom broju ljudi u veoma dugom periodu. Hajdegerova definicija »čoveka« kao »pesme Biča« veličanstven je, ali beznađežan pokušaj da se teorija spase poetizacijom. Ni čovek uopšte ni Evropa posebno nemaju sudbinu, i ni jedno ni drugo ne stoje prema nekoj nadljudskoj figuri onako kako pesma stoji prema svom autoru. Niti je ironistička teorija nešto više od jedne od velikih literarnih tradicija moderne Evrope — tradicija uporediva sa modernim romanom po veličini svojih postignuća, ali znatno manje relevantna za politiku, socijalnu nadu ili ljudsku solidarnost.

Dok se Niče i Hajdeger drže slavljenja svojih ličnih kanona, dok se drže malih stvari koje su im najviše značile, veličanstveni su kao i Prust. To su figure koje možemo uzeti za primer i koristiti kao materijal u sopstvenim pokušajima da stvorimo novo ja pišući bildungsroman o svome starom ja. Ali, čim pokušaju da izlože viđenje modernog društva, sudbine Evrope ili savremene politike postaju u najboljem slučaju bljutavi, a u najgorem sadistični. Kada čitamo Hajdegera kao profesora filozofije koji je uspeo da transcendira sopstveno stanje korišćenjem imena i reči velikih mrtvih metafizičara kao elemenata jedne lične litanije, on je izuzetno saosećajna figura. Ali, kao filozof našeg javnog života, kao komentator dvadesetovekovne tehnologije i politike, on je zlovoljan, sitničav, zloban, opsesivan — i, u najgorim slučajevima (kao u svojoj pohvali Hitleru po izbicanju Jevreja sa univerziteta), surov.

paganski heroizam i hrišćanska ljubav, nezainteresovanost onih koji razmišljaju i žar revolucionara.

U mom prikazu ironističke kulture, takve suprotnosti mogu biti usklađene u životu, ali ne i ujedinjene u teoriji. Trebalo bi da prekinemo potragu za naslednikom marksizma, za teorijom koja objedinjuje čudorednost i uzvišenost. Ironisti treba da se pomire sa privatno-javnim rasepom u svojim konačnim vokabularima, sa činjenicom da razrešenje sumnji vezanih za sopstveni konačni vokabular nema nikakve veze sapokušajima da se drugi ljudi spasu bola i poniženja. Povezivanje i redeskripcija malih stvari koje su nam važne — čak i ako su te male stvari filozofske knjige — neće rezultirati razumevanjem nečega većeg od sebe, nečega poput »Evrope« ili »istorije«. Treba odustati od pokušaja da se udruže samo-stvaranje i politika; to posebno važi za liberalne. Deo konačnog vokabulara liberalnog ironiste koji se odnosi na javna zbivanja nikada se ne može podvesti pod ostatak konačnog vokabulara, niti ostatak može biti podveden pod prvi deo. U VIII poglavlju čuizneti tvrdnju da bi za liberalni politički diskurs bilo najbolje da ostane ne-teorijski i zdravorazuman koliko takvim i izgleda (i kako ga je i Orvel /Orvell/ (mislio), bezobzira na to koliko je diskurs samo-stvaranja postao sofisticiran. □ □ □

Contingency, Irony and Solidarity
Richard Rorty
Cambridge University Press, 1989
(Self-creation and affiliation:
Proust, Nietzsche, and Heidegger
str. 96-121)

Preveo:
Dorđe Tomić

